

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobkyně: **M. H.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o starobní důchod, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 22. 3. 2006, č. j. 42 Cad 5/2006 – 23,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 22. 3. 2006, č. j. 42 Cad 5/2006 – 23, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 11. 11. 2005, č. j., zamítla žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žádost žalobkyně o starobní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 29 zákona č. 155/1995 Sb. V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že žalobkyně o přiznání starobního důchodu podle § 29 zákona požádala od 1. 11. 2004. V uplatněné žádosti uvedla, že osobně pečovala o vlastní děti M. H., nar. x a M. H., nar. xx od narození do zletilosti. Dále uvedla, že osobně pečovala o svého bratra J. S., nar. xy asi od 6-ti let jeho věku do dosažení zletilosti. Rozhodnutí příslušného orgánu o svěření J. do pěstounské péče nepředložila, neboť ho nemá. K žádosti namísto rozhodnutí příslušného orgánu předložila ověřenou kopii potvrzení starosty obce M. vydaného na základě výpovědi dvou svědků o tom, že měla v pěstounské péči nezl. J. S. od roku 1963 až do jeho zletilosti, do roku 1975, neověřenou kopii protokolu o jednání posudkové komise sociálního zabezpečení v B. ze dne 7. 1. 1972, kterým byla J. S. přiznána ZPS, v němž se uvádí, že jmenovaného vychovává sestra, neověřenou kopii lékařské zprávy Dětské psychiatrické léčebny D. P. ze dne 13. 4. 1966, v níž se uvádí, že dítě má být ponecháno v péči sestry a ověřenou kopii potvrzení vedoucí opatrovnické kanceláře Okresního soudu v Berouně o tom, že u uvedeného soudu byl v letech 1961 – 1975 veden spis tehdy nezl. J. S., který však již nelze s ohledem na provedenou skartaci dohledat. Žalovaná konstatovala, že vzhledem k tomu, že nebylo prokázáno, že J. S. byl svěřen do trvalé péče žalobkyně rozhodnutím příslušného orgánu, to znamená, nebylo prokázáno, že je dítětem ve smyslu § 20 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění, nelze případnou péči žalobkyně o něho

hodnotit pro uznání výchovy dítěte ve smyslu ustanovení § 32 odst. 4 téhož zákona za účelem snížení věkové hranice nároku na starobní důchod. V souladu s ustanovením § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., lze žalobkyni uznat výchovu vlastních dětí. Nárok na starobní důchod proto žalobkyni od 1. 11. 2004 nevznikl z důvodu nesplnění důchodového věku k tomuto datu.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně žalobu, v níž uvedla, že toto rozhodnutí nepokládá za věcně správné. Poukazovala na to, že osobně pečovala o dvě vlastní děti M. H. a M. H., a to od jejich narození až do jejich zletilosti. Kromě toho byl do její pěstounské péče svěřen J. S. K prokázání této skutečnosti předložila žalované všechny doklady, které se jí podařilo získat. Samotné rozhodnutí soudu, kterým jí byl nezl. J. S. svěřen do výchovy, k dispozici nemá, neboť jej manžel předal svému dřívějšímu zaměstnavateli, který jej založil do osobního spisu. Když žádala o jeho vrácení, bylo jí sděleno, že zaměstnavatel již uvedené rozhodnutí nemá. Obrátila se proto na Okresní soud v Berouně se žádostí o vydání stejnopisu tohoto rozhodnutí. Ze strany Okresního soudu v Berouně jí však bylo vydáno pouze potvrzení, že opatrovnický spis J. S. byl veden v letech 1961 – 1975 pod sp. zn. 3P 44/61, samotné rozhodnutí o svěření J. S. do její pěstounské péče jí však vydáno být nemohlo, neboť soudem nebylo řádně archivováno. Byla nucena skutečnost, že byla pěstounkou J. S. prokázat jinými listinami, které jsou přílohou této žaloby. Vyslovila názor, že k prokázání toho, že J. S. skutečně byl svěřen do její pěstounské výchovy, došlo. Navrhovala, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena žalované k dalšímu řízení. Žalobkyně pak u jednání soudu dne 22. 3. 2006 objasnila, že v žalobě je její bratr nesprávně jmenován jako J., ve skutečnosti se jmenuje J., o čemž předložila rodný list.

Krajský soud v Praze po provedeném jednání rozsudkem ze dne 22. 3. 2006, č. j. 42 Cad 5/2006 – 23, rozhodnutí žalované zrušil pro nezákonnost a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. Dále rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel soud z obsahu dávkového spisu, z listinných důkazů a z výpovědi svědkyně A. Š.. K závěrům žalované konstatoval, že pokud jde o to, že J. S. nebyl převzat do péče žalobkyně na základě rozhodnutí příslušného orgánu, je třeba vycházet z toho, že u Okresního soudu v Berouně byl veden ohledně nezl. J. S. opatrovnický spis. Dále ze zprávy Dětské PL v H. P. vyplývá, že jmenovaný J. S. nebyl umístěn do dětského domova, ale ponechán v péči své sestry (žalobkyně). Soud dovodil, že tedy lze uvěřit tvrzení žalobkyně, že bratr J. S. jí byl svěřen do pěstounské péče rozhodnutím soudu. Krajský soud dále uvedl, že v posuzovaném případě by se trvání na doložení skutečností o pěstounské péči příslušným rozhodnutím jevílo příliš formalistické a zcela by se míjelo se smyslem a účelem zákona. Zákonodárce měl na mysli upravit věkovou podmínku nároku žen na starobní důchod podle počtu vychovaných dětí. V tomto konkrétním případě bylo listinnými důkazy, prohlášením svědků J. K. a K. H., a výsledkem svědkyně A. Š. nepochybně prokázáno, že žalobkyně od roku 1963 do zletilosti v roce 1975 vychovávala mladšího bratra J.. Námitku žalované, že v roce 1963 bylo žalobkyni 15 let, nepovažoval soud za relevantní. Z výpovědi svědkyně Š. bylo prokázáno, že žalobkyně od 9 let (od onemocnění babičky) vedla celou domácnost, dokázala pro několikačlennou rodinu obstarat nákupy a vaření. Situace, že v případě selhání matky zastává péči o mladší sourozence dcera, třeba i nezletilá, jsou sice výjimečné, ale reálně existují a podle názoru soudu posuzovaný případ je jedním z nich. Zavázal žalovanou k tomu, aby znovu rozhodla o nároku žalobkyně na starobní důchod a vzala přitom v úvahu závěr soudu o tom, že žalobkyně vedle dvou vlastních dětí vychovávala i mladšího bratra J. S..

Proti tomuto rozsudku podala včas kasační stížnost žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „stěžovatelka“) a to z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“). V kasační stížnosti

zrekapitulovala dosavadní průběh řízení a citovala ustanovení § 29, 32 odst. 1 písm. b), 34 odst. 2, 4 a § 20 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. Konstatovala, že vzhledem k tomu, že žalobkyně neprokázala, že J. S. byl svěřen do její trvalé péče rozhodnutím příslušného orgánu, není prokázáno, že je dítětem ve smyslu § 20 zákona č. 155/1995 Sb. Její případnou péči o bratra proto nelze hodnotit pro uznání výchovy dítěte ve smyslu § 32 odst. 4 zákona za účelem snížení věkové hranice nároku na starobní důchod. Pro nárok na starobní důchod lze tedy žalobkyni uznat pouze výchovu vlastních dětí – M. H., nar. x a M. H., nar. xx. Z důvodu nesplnění věkové podmínky podle ustanovení § 32 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., nevznikl tedy žalobkyni nárok na přiznání starobního důchodu podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění, od 1. 11. 2004. Stěžovatelka vyslovila názor, že Krajský soud v Praze při svém rozhodování zavázal stěžovatelku k hodnocení výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, a to v rozporu s příslušnými ustanoveními zákona o důchodovém pojištění. Navrhovala, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení. Současně požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalobkyně se k podané kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 25. 7. 2006, č. j. 4 Ads 38/2006 – 43, kasační stížnosti odkladný účinek nepřiznal, neboť žalovaná ani na výzvu soudu nesdělila, v čem spatřovala naplnění podmínek ustanovení § 107 a potažmo § 73 odst. 2 a 4 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Stěžovatelka v kasační stížnosti uplatnila důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle citovaného ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Z obsahu dávkového spisu plyne, že stěžovatelka, nar. 14. 2. 1948, požádala dne 6. 10. 2004 o starobní důchod ke dni 1. 11. 2004. V žádosti uvedla, že osobně pečovala o tři děti, a to o dvě vlastní děti M. a M., a dále o J. S., nar. x, jehož otcem je M. M. a matkou L. S.. J. S. je bratr stěžovatelky, přičemž stěžovatelka v žádosti uvedla, že se o něj starala od jeho 6 let věku do zletilosti. Pokud by byla stěžovatelce hodnocena péče o tři děti, byla by splněna věková podmínka pro nárok na starobní důchod podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb. (dále též jen „zákon“) dne 14. 6. 2004. Pokud by byla uznána péče pouze o dvě děti, byla by splněna věková podmínka pro vznik nároku na tento starobní důchod dne 14. 10. 2005. Stěžovatelka požádala o starobní důchod k 1. 11. 2004.

Žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení dospěla k závěru, že péči o J. S. nelze stěžovatelce zhodnotit, neboť stěžovatelka nepředložila rozhodnutí příslušného orgánu o tom, že jde o dítě, které bylo převzato do péče nahrazující péči rodičů, což ve svých důsledcích znamenalo, že stěžovatelka ke dni 1. 11. 2004 nesplnila věkovou podmínku pro vznik nároku na starobní důchod podle § 29 zákona.

Krajský soud v Praze dospěl ke zcela jinému závěru, tj. k tomu, že žalobkyni byl bratr J. S. svěřen do pěstounské péče rozhodnutím soudu. Svůj závěr opíral o to, že ačkoliv žalobkyně nepředložila rozhodnutí příslušného orgánu, je třeba vycházet z prohlášení svědků K. a H. a výslechu svědkyně Š., z nichž vyplývá, že žalobkyně od roku 1963 do roku 1975 vychovávala mladšího bratra J.. Dále soud vycházel i z toho, že podle potvrzení Okresního

soudu v Berouně ze dne 2. 6. 2004 byl od roku 1961 do roku 1975 u tamního soudu veden spis tehdy nezl. J. S., pod sp. zn. 3 P 44/61. Soud dále vycházel i z potvrzení PL v H. P., v němž je mimo jiné uvedeno, že J. S. nebyl umisťován do dětského domova, ale ponechán v péči sestry. Krajský soud na základě výše uvedeného závázal žalovanou k tomu, aby vycházela v dalším řízení z toho, že žalobkyně vychovala vedle dvou vlastních dětí i mladšího bratra J. S..

Nejvyšší správní soud má za to, že právní závěr soudu a z něho vyplývající závazný právní názor pro žalovanou je přinejmenším předčasný.

Předně je třeba uvést, že ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., v sobě zahrnuje tři skupiny dětí, které se považují za děti převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Jednak je to a) dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dále se jedná b) o dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a poté c) dítě manžela, zemřel-li rodič dítěte, nebo není-li znám. Z tohoto širšího pohledu se však krajský soud danou věcí nezabýval.

Z dosavadního řízení především není patrné, jaká byla situace na straně rodičů nezl. J. (a žalobkyně). Na xerokopii rodného listu je uveden jako otec M. M., nar.yy, a jako matka L. S., nar. yx. Pokud oba rodiče v roce 1961 žili, je spíše pravděpodobné, že spis 3 P 44/61 byl veden ve vztahu k rozhodnutí o výchově nebo výživném ohledně rodičů J., neboť je téměř nepravděpodobné, že v roce 1961, kdy bylo stěžovatelce 13 let, mohlo být rozhodováno o nějakém jejím návrhu, nebo ve vztahu k ní. Pokud jde o rodiče, omezila se žalobkyně pouze na konstatování, že otec se o bratra nikdy nezajímal a posléze se o něj přestala starat i matka. V tomto směru je nutno dodat, že není rovněž vyloučeno, že děti, to znamená jak J. tak i žalobkyně, byly svěřeny do výchovy babičky z matčiny strany, neboť žalobkyně uvedla, že byly tři děti a žily ve společné domácnosti s babičkou a dědečkem. K těmto skutečnostem by měla být žalobkyně podrobněji vyslechnuta.

Dále je nutno uvést, že i když v potvrzení Okresního soudu v Berouně ze dne 2. 6. 2004 je uvedeno, že ve spisovně není spis ani rozhodnutí ve věci 3 P 44/61, je zřejmé, že potvrzení bylo vydáno na základě nějaké informace, např. z rejstříku spisů, z něhož by se daly zjistit ještě další skutečnosti, které by blíže mohly objasnit, ohledně čeho byl konkrétně tento spis ve vztahu k J. S. veden (např. označení navrhovatele, nebo jiné skutečnosti).

Krajský soud dále uvedl, že uvěřil tvrzení žalobkyně, že jí byl bratr svěřen do pěstounské péče. Vycházel zřejmě i z potvrzení vydaného dne 7. 9. 2004 starostou obce, v němž J. K. a J. H. potvrdili, že žalobkyně měla v pěstounské péči bratra v letech 1963 – 1975. Naskýtá se ovšem otázka, podle kterého zákona měla žalobkyně bratra v pěstounské péči, když zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, nabyl účinnosti 1. 6. 1973. Lze si obtížně představit i to, že by žalobkyně mohla mít někoho v pěstounské péči předtím, než dosáhla zletilosti, tj. před rokem 1966. Totéž platí i pro případ, pokud by měla bratra svěřeného do výchovy podle § 45 zákona č. 94/1963 Sb. (zákon o rodině).

Jestliže tedy bratr stěžovatelky nesplňoval podmínky uvedené pod bodem b) a c) § 20 odst. 2 zákona, pak péči nahrazující péči rodičů ve smyslu § 20 odst. 1 téhož zákona, je skutečně nezbytné doložit rozhodnutím příslušného orgánu o převzetí dítěte do takové péče, nebo dosáhnout takové důkazní situace, která by jakýkoliv jiný závěr vylučovala, tedy která by vylučovala závěr o tom, že J. S. mohl být svěřen do péče někomu jinému a závěr, že nebyl svěřen žalobkyni rozhodnutím příslušného orgánu. Tak k tomu v posuzované věci není, neboť výše uvedené skutečnosti vzbuzují výrazné pochybnosti o tom,

zda byl žalobkyni bratr svěřen do výchovy rozhodnutím soudu případně jiným příslušným orgánem, a to bez zřetele k tomu, zda se o něj fakticky starala a pečovala o něj. Faktická péče o osobu nepostačuje k prokázání pojmu „převzetí dítěte do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu“. Ve výkladu k § 20 odst. 2 uvedeném v publikaci *Důchodové předpisy s komentářem*, třetí aktualizované vydání vydané nakladatelstvím A. v roce 2004 se uvádí, že rozhodnutím příslušného orgánu se zde rozumí rozhodnutí soudu ve smyslu § 45, 63, 69, § 74 nebo § 78 zákona o rodině nebo § 2 zákona č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů (tento zákon byl ovšem zrušen dnem 1. 4. 2000 zákonem č. 359/1990 Sb.), opatření ústavu učiněném po dohodě s okresním úřadem ve smyslu § 69 zákona o rodině, nebo rozhodnutí okresního úřadu ve smyslu § 19 písm. a) bodu 8 zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČSR v sociálním zabezpečení, ve znění platném ke dni 31. 3. 2000, v souvislosti § 15 o pěstounské péči, popř. podle § 19 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí s tím, že od 1. 1. 2003 podle posledně citovaného ustanovení ve znění zákona č. 320/2002 Sb.) rozhoduje v této věci obecní úřad obce s rozšířenou působností.

V dané době by v úvahu přicházelo rozhodnutí soudu a zřejmě příslušného odboru národního výboru.

I kdyby se žalobkyně fakticky osobně starala o svého bratra, avšak nedošlo by ke svěřeni bratra do její péče rozhodnutím příslušného orgánu, nemohlo by se jednat o dítě svěřené do trvalé péče nahrazující péči rodičů ve smyslu § 20 zákona.

Nejvyšší správní soud sice chápe snahu krajského soudu rozhodnout v této věci spravedlivě, avšak má zároveň za to, že smysl a účel tohoto ustanovení má zabránit také tomu, aby péče o jedno a totéž dítě neuplatnilo např. několik osob za stejné období péče. V tomto směru nebylo rovněž nic zjišťováno, ačkoliv mohl být učiněn pokus o zjištění u ČSSZ, zda matka žalobkyně (i bratra J.) L. S., nar. x, neuplatňovala rovněž péči o syna J.. Vyloučeno není ostatně ani to, že bratr byl v péči babičky (matky z matčiny strany), případně obou prarodičů A. a F. S., neboť uváděla-li stěžovatelka, že byly tři děti a žily u babičky A. S., která na přelomu roku 1963 – 1964 zemřela, není vyloučeno, že předtím byly děti svěřeny do výchovy právě prarodičům.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že v daném případě skutečnost, že se žalobkyně starala o svého bratra, sama o sobě nepostačuje k naplnění pojmu „dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů“, neboť v dané situaci bez předložení rozhodnutí příslušného orgánu, přetrvávají pochybnosti o tom, zda vůbec a kdy bylo ve vztahu ke stěžovateli vydáno rozhodnutí příslušného orgánu o tom, že jí byl bratr do péče svěřen, tím méně svěřen do pěstounské péče, neboť lze stěží uvěřit tomu, co tvrdí žalobkyně, že jí byl bratr soudem svěřen do pěstounské péče od roku 1963, kdy jí bylo 15 let (a to bez ohledu na skutečnost, zda se o něho fakticky starala a pečovala).

V dalším řízení proto bude třeba, aby se krajský soud danou věcí zabýval podrobněji, zejména podrobně vyslechl žalobkyni, případně další svědky, kteří by o věci měli povědomost i po „formální stránce“. Vzhledem k tomu, že s ohledem na zdravotní stav samotného J. S., zřejmě nepřichází v úvahu jeho výslech před soudem, nabízí se možnost vyslechnout druhého bratra stěžovatelky, který s ní podle obsahu spisu rovněž žil ve společné domácnosti. Dále by měl soud učinit dotaz na Okresní soud v Berouně a ČSSZ ke zjištění skutečností shora naznačených, případně provést další důkazy, které by všechny ve svém souhrnu vytvářely spolehlivý skutkový základ svědčící o tom, že J. S. byl svěřen do péče žalobkyně rozhodnutím příslušného orgánu. V opačném případě, tedy pokud by bylo prokázáno pouze to, že se žalobkyně o bratra osobně fakticky starala, by takové zjištění samo osobě nestačilo

pro závěr, že J. S. je dítětem, které bylo žalobkyní převzato do trvalé péče nahrazující péči rodičů ve smyslu § 20 odst. 1, 2 zákona č. 155/1995 Sb.

Nejvyšší správní soud tedy shledal v kasační stížnosti uplatněné námitky důvodnými, a proto nezbylo, než napadený rozsudek Krajského soudu v Praze zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Dalším řízením je soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 18. srpna 2006

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu